

BOGANMELDELSER

Leif Senholt: Den grønlandske kriminalret. Favn Kbh. 1984.

Det er nu godt 30 år siden at Grønland fik sin første egentlige straffelov, kriminalloven for Grønland. Før den tid fandtes kun få skrevne vagt affattende bestemmelser om forbud mod visse handlinger og sanktioner herimod. I praksis blev der imidlertid under påvirkning af den kristne moralopfattelse, som siden Hans Egedes dage har spillet en betydende rolle i Grønland, af de lokale lægmandsdomstole skredet ind over for stort set de samme former for krænkelse som man kender efter den danske straffelov. De sanktioner der blev bragt i anvendelse var derimod væsensforskellige fra straffelovens sanktionssystemer, og sanktionsanvendelsen byggede på en anden holdning til lovovertrædere end den der kommer til udtryk i de vesteuropæiske straffelovgivning.

En stor del af sagerne blev afgjort med formaning, advarsel eller bøde. De mere indgribende retsfølger kunne bestå i tvangsarbejde ved kolonien eller forvisning fra hjemstedet, normalt ved en bestemmelse i dommen om at den dømte skulle tage ophold hos en dygtig fanger eller færeholder, der kunne føre tilsyn med ham og oplære ham i et nyttigt erhverv. Andre sanktioner gik ud på konfiskation, offentliggørelse af gerningsmandens navn, udelukkelse fra at handle i butikken eller fra retten til at sælge sine produkter til Den kgl. grønlandske Handel. Ofte omtalt er den for kvindelige lovovertrædere vanærende reaktion afskæring af hårtop. Indespærring blev kun sjældent anvendt, og i en del af disse tilfælde måtte man lukke den dømte ud fordi han ikke kunne tåle at sidde indelukket. Reaktionen var afpasset efter den enkelte lovovertræders individuelle forhold. Man sigtede efter forholdsregler der kunne iværksættes inden for samfundets rammer og som var egnet til at forhindre gerningsmanden i at begå ny kriminalitet, og ved valget af reaktioner lagde retten mere vægt på gerningsmandens person end på den begåede gerning. Dette reaktionsmønster havde sammenhæng med de små samfund hvor alle kendte hinanden og gerningsmanden ikke fremtrådte som en anonym lovovertræder, men som et individ hvis familie og sociale baggrund var kendt af rettens medlemmer.

Den grønlandske kriminallov fra 1954 bygger på tidligere grønlandsk retspraksis, således som den blev beskrevet af Den juridiske Ekspedition bestående af Agnete Weis Bentzon, Per Lindegaard og Verner Goldschmidt, som i 1948-49 under rejse langs den vestgrønlandske kyst havde gennemgået kommuneråds- og sysselretsprotokollerne og talt med medlemmerne af de lokale domstole og råd.

Kriminalloven blev til i den reformperiode hvor man efter Grønlands ophør som koloni og indlemmelse som ligeberettiget del af kongeriget indførte nye love og administrative systemer der skulle være fælles for grønlændere og danske i Grønland. Som oftest lagde man de danske regler til grund, som søgtes tillempet de særlige geografiske, sociale og kulturelle forhold i Grønland. For kriminallovens vedkommende blev hovedvægten imidlertid lagt på at videreføre den grønlandske praksis for behandling af lovovertrædere, men man tog ved lovens udformning hensyn til at den tillige skulle gælde for den danske befolkningsgruppe i Grønland.

Resultatet blev en lov med forbrydelsesbegreber stort set som straffelovens gerningsindhold, men uden strafferammer og med adskillelse mellem forbuds- og sanktionsreglerne. Retten kan i princippet frit vælge arten og styrken af den sanktion som findes

hensigtsmæssig i den enkelte sag. Loven udtaler herom at afgørelsen under fornøden hensyntagen til gerningens beskaffenhed og til samfundets interesse i at modvirke handlinger af den pågældende art skal træffes med særligt henblik på gerningsmandens personlighed og på, hvad der efter de foreliggende oplysninger må skønnes at være nødvendigt for at afholde ham fra yderligere lovovertrædelser. De sanktioner som kunne bringes i anvendelse i henhold til kriminalloven fra 1954 svarede i hovedsagen til de foranstaltninger, som havde været i brug i tidligere dompraksis. De forskellige foranstaltninger kunne frit kombineres, og en idømt sanktion kunne senere ændres af retten, hvis den viste sig ikke at være hensigtsmæssig.

Under den samfundsudvikling der fulgte hen imod industrialisering og koncentration af befolkningen i de større byer viste det gamle reaktionsmønster sig imidlertid utilstrækkeligt. Der opstod vanskeligheder med at gennemføre de mere indgribende sanktioner, som havde bygget på forudsætningen om private personers medvirken til at føre tilsyn med og oplære de domfældte. Der måtte opføres institutioner til anbringelse af de dømte og det blev nødvendigt at opbygge en professionel kriminalforsorg, der kunne organisere tilsynsvirksomheden og sørge for gennemførelse af de forsorgsprægede foranstaltninger.

Senere ændringer af kriminalloven har betydet en tilnærmelse til den danske straffelov. Princippet om rettens frie saktionsvalg er bevaret, men det oprindelige smidige system hvorefter de forskellige foranstaltninger frit kunne kombineres og eventuelt senere ændres er afløst af en skarpere opdeling mellem de forskellige arter af sanktioner og en stramning af betingelserne for deres anvendelse og af muligheden for senere ændringer. De forsorgsprægede foranstaltninger om tilsyn, anvisning af arbejde eller uddannelse, bestemmelse om opholdssted etc. er blevet samlet i een domsform, dom til forsorg, som ligger nær op ad straffelovens betingede dom med forsorgsvilkår. Der er dog efter kriminalloven ikke tale om frivillige vilkår, men om pålæg der direkte kan gennemtvinges om fornødent ved politiets bistand. Anbringelse i anstalt kan ske når det må anses for påkrævet for at forebygge yderligere lovovertrædelser eller nødvendigt af hensyn til den almindelige lovlydighed. De dømte bliver beskæftiget på arbejdspladser ude i byen til normal løn og betaler anstalten for kost og logi. De er under økonomisk administration af anstalten. Oprindeligt blev det ved dom til anstalt af retten bestemt at den dømte en vis tid efter løsladelsen skulle undergives tilsyn og andre forsorgsforanstaltninger, og disse pålæg blev indskærpet når prøveløsladelse blev besluttet af retten. Nu afgøres prøveløsladelse af Det grønlandske Kriminalforsorgsnævn efter regler svarende til bestemmelserne i straffeloven. Psykisk afvigende lovovertrædere kan dømmes til anbringelse på hospital eller anden behandlingsinstitution i Danmark, og for psykisk afvigende eller særlig farlige kriminelle kan der træffes bestemmelse om anbringelse på kriminalforsorgens anstalt i Herstedvester efter tilsvarende betingelser som gælder for idømmelse af forvaring efter straffeloven, hvis de må anses for uegnede til anbringelse i anstalt i Grønland eller sådan anbringelse ikke giver tilstrækkelig sikkerhed.

Et særkende for kriminalloven har været dens fleksibilitet, en værdifuld egenskab for en lov der skal virke i et samfund i stærk udvikling, der sker med forskellig hast og styrke i byer og bygder og i de forskellige dele af landet. Rettens adgang til frit at vælge den mest hensigtsmæssige sanktion gør det muligt at træffe individuelle afgørelser i overensstemmelse med den lokale retsopfattelse og gør loven til et egnet redskab for de grønlandske lægdommere. På den anden side er loven som sådan ikke til hinder for at der

udvikler sig en mere ensartet retspraksis, der i højere grad bygger på generelle retshåndhævelsesprincipper. Det er derfor af interesse at se hvordan loven har virket i praksis.

Kriminalloven har gennem årene været genstand for diskussioner, vurderinger og kritik i offentligheden, blandt samfundsforskere og kriminalister og af grønlandske og danske politikere, ikke mindst i lyset af at loven tilsyneladende ikke har formået at dæmme op for den stigende og stadig grovere kriminalitet. Der foreligger nu en bog om den grønlandske kriminalret skrevet af vicepolitimester Leif Senholt, der i nogle år har arbejdet som politifuldmægtig hos politimesteren i Grønland. Bogen, der former sig som en systematisk gennemgang af kriminalloven, indledes med en oversigt over de skrevne retskilder i Grønland efter hjemmestyrets indførelse og en skildring af kriminallovens historiske baggrund og de ændringer loven senere har undergået. Iøvrigt fremtræder bogen som en kommenteret udgave af kriminalloven. Der redegøres omhyggeligt og grundigt for de enkelte bestemmelser tilblivelseshistorie og anvendelsesområde med henvisning til domspraksis. Det hører til Senholts fortjeneste at han under sin tid i Grønland tilvejebragte kriminalstatistiske oplysninger og registrerede en betydelig del af de af de grønlandske kredsretter og Grønlands landsret afsagte domme.

Under omtalen af lovens forbrydelsesbegreber nævnes den forenkling i beskrivelsen af delikterne som er karakteristisk for kriminalloven i modsætning til straffelovens mere differentierede opregning af gerningsindhold, der i væsentlig grad tjener strafudmålingshensyn. De mere enkle regler er naturligt for et system uden strafferammer som skal administreres af lægdommere, og mange af de mere komplicerede forbrydelsesarter forekom ikke i det grønlandske samfund ved kriminallovens ikrafttræden. Ved senere lovændringer er der sket en *à jour*-føring af kriminalloven så dens delikter stort set svarer til straffelovens. Selvom der endnu ikke i Grønland har vist sig behov for nogle af de mere specielle regler, som f.eks. bestemmelserne om værn af privatlivets fred mod lytteapparater og anden avanceret teknik eller de seneste regler om bekæmpelse af økonomisk kriminalitet, kan behovet opstå under den hurtige ændring af samfundsudviklingen, og man ønsker at sikre sig imod at Grønland bliver et ly imod retsforfølgning. Senholt gør opmærksom på at denne stræben efter retsenhed har ført til at forenklingen næsten er opgivet, og at f.eks. kapitlet om formueforbrydelser er blevet lovteknisk tungt at arbejde med.

Iøvrigt fremhæves det med rette at selvom gerningsbeskrivelser er affattet enslydende med de tilsvarende i borgerlig straffelov, er de fortolkningsresultater som man i dansk teori og praksis er nået frem til ikke dermed umiddelbart bindende for rets anvendelsen i Grønland. Det må bero på grønlandsk retsopfattelse og afgørelser i de konkrete sager, om retlige standarder som f.eks. krænkelse af blufærdigheden eller vanrøgt af dyr skal have samme indhold som i dansk praksis.

I afsnittet om foranstaltningerne påpeger Senholt under omtalen af reglerne om prøveløsladelse fra anstalt det urimelige i at prøveløsladelse er gjort betinget af at den dømte erklærer sig villig til at overholde de vilkår der er knyttet til løsladelsen. Der er herved sket et brud med kriminallovens almindelige princip om, at pålæg om kriminalforsorg som bestemmes ved en forsørgsdom er direkte gennemtvungelige. Ved en prøveløsladelse fra anstalt med vilkår om forsorg etableres en overgang mellem anstaltsopholdet og tilværelsen i frihed, der ganske svarer til situationen efter en forsørgsdom, og der synes

ikke at være rimelig grund til at stille den prøveløsladte, som normalt vil have et væsentligt behov for efterforsorg, anderledes end den forsorgsdomte. Den der er dømt til anstalt kan vælge at sidde i anstalten tiden ud i stedet for at undergive sig vilkår om forsorg, og det vil han ofte gøre ved kortvarige anstaltdomme hvor der kun er få måneder tilbage af anstaltstiden. Det forekommer inkonsekvent inden for det grønlandske system at man i disse tilfælde må akceptere fortsat anstaltsophold uden mulighed for at kunne gennemtvinge velbegrundede bestemmelser om forsorg. Betænkningen fra 1968 om det grønlandske sanktionssystem, der dannede grundlaget for kriminallovsrevisionen af 1978, foreslog da også at afgørelser om prøveløsladelse direkte skulle kunne gennemtvinges. Men i justitsministeriets lovforslag ændredes bestemmelsen til en tro kopi af den regel der gælder i Danmark uden anden begrundelse end ønsket om at bringe bestemmelsen i overensstemmelse med straffelovens regel.

Om retspraksis udtaler Senholt at sanktionsanvendelsen fortsat er kendetegnet ved individualisering i tilfælde hvor sociale problemer og personlige forhold spiller afgørende rolle. Som eksempel på at hensynet til gerningsmandens personlige situation kan slå igennem selv ved de alvorligste forbrydelser nævnes en drabssag fra Østgrønland, hvor både kredsretten og landsretten tilsidesatte politiets påstand om anbringelse i anstalten i Godthåb og i stedet idømte tilsyn og andre forsorgsprægede foranstaltninger, bl.a. med den begrundelse at det fandtes betænkeligt at fjerne gerningsmanden fra hans naturlige miljø og anbringe ham i en anstalt i Vestgrønland under forhold, der ville virke belastende for ham som østgrønlander og skabe vanskeligheder for hans tilbagevenden til en normal tilværelse.

Selvom der stadig forekommer tilfælde af individuelt prægede afgørelser, er tendensen i domstolenes praksis de senere år i stigende grad gået i retning af en mere takstbetonet sanktionsudmåling. Det har nok forbindelse med at koncentrationen af befolkningen i større bysamfund og den større bevægelighed blandt folk har medført, at kredsretternes personkendskab er aftagende, men må iøvrigt også ses som en følge af anklagemyndighedens bestræbelser på at gennemføre en mere ensartet domspraksis gennem udsendelse af direktiver til politiet om, hvilke påstande der skal nedlægges i de forskellige arter af sager.

Under omtalen af de enkelte foranstaltninger nævnes at bøder er langt den hyppigst anvendte sanktion, som i løbet af 1950'erne og 1960'erne forekom i 70-90 % af alle kriminelle sager. Ved revisionerne af loven var det tanken at vende denne udvikling, idet bøder havde været anvendt i mange tilfælde hvor forsorgsforanstaltninger var påkrævede. Senholt skriver at udviklingen formentlig er gået i den ønskede retning og oplyser at i 1979, det første år efter den sidste lovændring, blev kun 63 % af alle kriminallovsovertrædelser afgjort med bøde. Der er en fyldig henvisning til domspraksis for så vidt angår bødedomme og domme til anstalt, der specielt belyser sanktionsudmålingen i relation til arten og grovheden af de begåede lovovertrædelser. Derimod savnes nærmere belysning af anvendelsen af kriminalforsorgsforanstaltninger i praksis, herunder i hvilket omfang hensynet til gerningsmandens personlige forhold har ført til kriminalforsorg i stedet for andre foranstaltninger. Man får ikke noget at vide om samspillet mellem de forskellige arter af sanktioner og ej heller en vurdering af hvordan sanktionssystemet virker i nutidens Grønland. I den forbindelse må det beklages at det trods adskillige forsøg stadig ikke er lykkedes at tilvejebringe en recidivstatistik for Grønland.

I betænkningen fra 1968 var hovedvægten lagt på en effektivisering af kriminalforsor-

gen. Det var tanken at en del af de mange bødedomme skulle afløses af betingede domme og forsorgsdomme, og at frihedsberøvelse fortsat skulle spille en underordnet rolle. Udviklingen de senere år har imidlertid været karakteriseret ved en betydelig udbygning af anstalterne i Grønland, medens det har knebet mere med en forbedring af kriminalforsorgens ressourcer. Med den seneste udvidelse af anstalten i Godthåb, der omfatter et sikret afsnit til 8 personer og 14 arrestuspladser, kommer Godthåb-anstalten op på en kapacitet på 50 pladser, hvortil kommer 8 pladser i hver af de mindre anstalter i Julianehåb og Egedesminde. Det er et paradoks at Grønland med sin tradition for begrænset anvendelse af frihedsberøvelse bruger flere pladser i grønlandske anstalter og danske institutioner pr. indbygger end antallet af fængselspladser pr. indbygger i Danmark og de øvrige nordiske lande med undtagelse af Finland.

En af forklaringerne på de konstant overbelagte anstalter er det relativt store antal drabssager, som betyder en væsentlig belastning af anstaltskapaciteten. Af de 46 personer som pr. 31. juli 1985 var anbragt i de 3 anstalter var over halvdelen – 25 – dømt for drab, drabsforsøg og vold med døden til følge. Med deres efter grønlandske forhold langvarige domme til anstalt, normalt på 5-7 år, belægger de drabsdømte konstant en forholdsmæssig stor del af anstaltspladserne. Problemet har afsmittende virkning inden for kriminalforsorgen. Kriminalforsorgens 2 ungdomspensioner i Holsteinsborg og Jakobshavn hver med plads til 7 anbragte bliver i overvejende grad anvendt til domfældte, der efter karakteren af deres kriminalitet og sociale problemer måske snarere burde anbringes i anstalterne, som imidlertid ikke kan modtage dem på grund af pladmangel.

Et besværligt problem udgør de lovovertrædere som på grund af psykiske afvigelser eller særlig farlighed må anbringes i institutioner i Danmark, fordi der ikke er egnede og tilstrækkeligt sikrede anbringelsesmuligheder i Grønland. Det har længe været kritiseret både i Grønland og Danmark at man således må deportere grønlandske kriminelle til lukkede institutioner uden for Grønland, og der er overvejelser i gang om at etablere en lukket anstalt i Grønland. Det må være vigtigt at få indpasset en sådan ny institution i det grønlandske foranstaltningssystem på en sådan måde, at den kan fungere i et naturligt samspil med de øvrige foranstaltnings- og behandlingsmuligheder.

Det er nu snart 20 år siden at man i betænkningen fra 1968 foretog en kulegravning og vurdering af det grønlandske sanktionssystem, som senere blev fulgt op af en indstilling til det daværende grønlandske landsråd hvilket resulterede i den seneste revision af kriminalloven fra 1978. Det er vel et spørgsmål om ikke tiden er ved at være inde til, at der i lyset af den seneste samfundsudvikling og politiske udvikling siden indførelsen af hjemmestyret for 7 år siden foretages en ny analyse og bedømmelse af sanktionssystemet med henblik på at fastlægge rammerne for en hensigtsmæssig udbygning af den grønlandske kriminalforsorg og dens institutioner og eventuelt tillige benytte lejligheden til at få rettet nogle af manglerne i loven.

Disse problemer er ikke taget op i Senholts bog som først og fremmest er en praktisk håndbog for dem, der til daglig arbejder med behandling af kriminalsager. Som sådan er den et grundigt og redeligt værk omend den med sin juridisk prægede opbygning og sprogbrug nok mere henvender sig til de danske jurister inden for domstolene og anklagemyndigheden end til de grønlandske lægdommere.

Henning Brøndsted, København

Martha Knisely Huggins: From Slavery to Vagrancy in Brazil. Crime and Social Control in the Third World. Rutgers University Press, New Brunswick, New Jersey 1985. 183 sider.

Martha Knisely Huggins bok er en studie av kriminalitet og samfunnsforhold i den brasilianske delstaten Pernambuco i tidsrommet 1860-1922. Dette seksti år lange tidsrommet er en viktig overgangsperiode i Pernambucos økonomi – fra slaveøkonomi til en økonomi basert på fri arbeidskraft – og skulle derfor være godt egnet til å undersøke hvorvidt kriminalitet og kriminalitetskontroll er betinget av grunnleggende økonomiske forhold.

Huggins tese er at kriminalitet og kriminalitetskontroll i Pernambuco må forstås på bakgrunn av sentrale endringer i den økonomiske institusjonen i delstaten. Og den sentrale forklaringsvariabelen hos henne er sukkerplantasjeeiernes behov for billigst mulig arbeidskraft. I første del av det tidsrommet hun dekker har disse plantasjeeierne et udekket behov, mens deres behov i den siste del av tidsrommet er mer enn dekket.

Etter at det ble slutt på å importere slaver i 1850 oppsto det gradvis knapphet på billig arbeidskraft på sukkerplantasjene i Pernambuco. Denne svikten i tilgang på billig arbeidskraft ble forsterket av at slaveeiere solgte slaver til andre regioner, og av at frie arbeidere gikk til konkurrerende produksjonsgrener som gummi, kakao og kaffe. Fordi knapphet på billig arbeidskraft truet profitten til plantasjeeierne, henvendte de seg til de statlige myndigheter for å få hjelp med å løse sitt problem. Og det fikk de, mener Huggins. Myndighetenes bidrag besto i å gjøre det stadig vanskeligere for løsarbeidere å unndra seg fra å ta fast arbeid, for på den måten å presse løsarbeiderne over til sukkerplantasjene der det var behov for dem. Av denne grunn steg antall arresterte for brudd på bestemmelser om den offentlige orden (social disorder) etter 1860 og fram til slutten av 1880-årene. Denne arrestasjonsbølgen var, i følge Huggins, plantasjeeiernes myndighetsstøttede jakt på billig «omkringflytende» arbeidskraft. Løsarbeiderne ble arrestert en kort tid (bare en dag), og ble løslatt mot en erklæring om at de skulle søke seg fast arbeid.

Men så – omkring 1890 – begynte antallet på slike arrestasjoner å synke, og nedgangen varte resten av det tidsrommet undersøkelsen omfatter. I følge forfatteren skyldes dette at behovet for billig arbeidskraft i sukkerproduksjonen nå var synkende. Etter 1890 ble det nemlig (med statlige subsidier) innført arbeidsbesparende teknologi i sukkerfabrikkene, pluss at etterspørselen etter brasiliansk sukker sank på grunn av konkurrenter på verdensmarkedet. Fordi behovet for arbeidskraft var synkende, ble en del av arbeiderne i Pernambuco overflødige og arbeidsløse. Dette førte til økende fattigdom, nød og til et stigende antall arrestasjoner for tyveri.

Jeg synes Huggins siktemål er vidt og spennende – og hun har lagt ned et stort arbeid i innsamling og bearbeidning av kriminalitetsdata for den perioden hun arbeidet med. Men den tolkningsrammen hun har tvunget seg selv til å arbeide innenfor, virker unødig trang. Analysene blir liksom knuget av et press om å «passe inn» i tesen om arbeidsmarkedets bestemmende innflytelse på kriminalitet og strafferett. Og jeg synes at dokumentasjonen svikter hos Huggins. Hun har ikke, eller legger ikke fram, noen overbevisende dokumentasjon av et stigende underskudd på billig arbeidskraft fram mot slutten av 1880-årene, og hun dokumenterer heller ikke at plantasjeeierne presset myndighetene til å

sette igang en arrestasjonsbølge overfor løsarbeiderne. – Dokumentasjonen svikter, men hun kan naturligvis ha rett likevel?

Leif Petter Olaussen, Justitsdepartementet i Oslo

Albin Eser & Barbara Huber (Hrsg.): Strafrechtsentwicklung in Europa. Landesberichte über Gesetzgebung, Rechtsprechung und Literatur. Beiträge und Materialien aus dem Max-Planck-Institut für ausländisches und internationales Strafrecht Band S 2. Freiburg i. Br. 1985. xii + 917 s. ISBN 3-922498-98-1. DM 28.00.

Denne meget fyldige, men forbavsende billige bog orienterer om gennemførte lovændringer og planlagte reformer, væsentlige domme og ny litteratur inden for strafferetten i dette ords vide forstand. D.v.s. at den også dækker f.eks. straffeprocessen og de relevante dele af menneskerettighederne. Først gennemgås disse emner for 16 europæiske lande. Af de skandinaviske er Danmark og Sverige med, af de østeuropæiske DDR og Polen. Det danske afsnit omfatter 26 sider. I dette gennemgås udviklingen siden 1980 af Johannes Klages på en særdeles kompetent og dækkende måde og med en høj grad af præcision. Hvis de øvrige forfattere kan leve op til dette niveau, kan man virkelig bruge bogen med stor tillid. En mere samlet oversigt over de generelle europæiske tendenser gives af Barbara Huber på ca. 50 sider. Det lykkes hende her på en udmærket måde at sammenfatte de enkelte afsnits detaljerende oplysninger. Endelig er der et godt emneregister. Det er en publikation, som vil være uundværlig for enhver, der interesserer sig for hvad der sker inden for området uden for det egne land. Vi må håbe, at der snart kan komme en fortsættelse med de manglende lande.

Vagn Greve, Københavns Universitet

Michael G. Koch: AIDS – Vår fremtid? Carnegie Dokumentationsserie nr. 7-8. Stockholm 1985. 519 s.

Det første indtryk af denne bog er, at det er en flot publikation, gennemillustreret med farvebilleder og grafiske fremstillinger. Allerede ved gennembladningen undrer man sig dog over, hvad der kan begrunde tre farvebilleder af et hotel i U.S.A., hvor forfatteren har været til kongres. Og ved læsningen bekræftes denne blanding af megen indsamlet faglig viden og besynderlige påstande, som fører tanken til enevældens raritetskabinetter med deres blanding af videnskabelige præparater og fabeldyr. I den kriminalvidenskabelige sammenhæng er den biologiske og medicinske del mindre interessant. Det afgørende er de samfundsmæssige realiteter og muligheder. For Koch er aidstruslen nært forbundet med popmusik, moderne teater og litteratur, og sågar fristaden Christiania. (Det er ganske nyt for mig, at Christiania har haft betydning for de danske homoseksuelles kontakter med U.S.A.). Efter et besøg i en hårdt ramt by i Florida ånder han lettet op og siger: »Lyckligtvis har inte en enda människa ur det normala, välskötta samhället hittills insjuknat i AIDS.«

Retspolitisk forestiller han sig, at spørgsmålene skal afgøres af læger uden indblanding af andre. »Politiker torde egentligen ha inget annat med detta att göra, än att försöka verkställa vad man funnit behövas.« Det vil være sådanne foranstaltninger som hjemkaldelse af SIDA's ulandsfrivillige, screening af svenske turister, der har været i Østen, og rutinekontrol af alle indvandrere. I forordet får Koch støtte af en epidemiolog, som kræver en omvurdering af narkomanvårdsliberalismen (hvor findes den?).

Vagn Greve, Københavns Universitet